

başkan'dan

Sevgili Meslektaşlarım,

Dün hukuka ve yargıya alkış tutanların bugün canımız yandı diye bağırdıkları, dün canları yandığı için bağıranların bugün hukukun üstünlüğünden, yargının bağımsızlığından söz ettikleri, özetle hukukun ağır yaralı olduğu bir süreçten geçiyoruz.

Ben dergimizin bu sayısında hukuktan değil de, önce memleketimizdeki insan manzaralarına örnek olan iki romandan söz edeceğim, daha sonra bu romanları güzel bir şiirle süsleyeceğim.

Kararsızların kararı, işleri şansa, kadere, yani oluruna bırakmaktır. Kararı şansa, kadere, oluruna bırakmak, kişinin, kararın kendisinde varolan varoluştan kendisini kurtarmasıdır. *The Dice Man/Zar Adam* adlı romanında *Luke Rhinehart* tam da işleri şansa, kadere, yani zara bırakan adamın öyküsünü anlatır.

Romanın kahramanı olan *Zar Adam*, günün birinde oturur, düşünür ve tek bir karar verir. Bu karar, yaşamında vereceği bütün kararları zar atışına, yani şansa, yani kadere bırakmaktır. Verdiği bu tek ve vazgeçilmez karar sonrasında, *Zar Adam*, yaşamında önemli saydığı kararlarla ilgili olarak bir seğenekler listesi yapar ve karar verme durumunda kaldığı her olayda eline zarı alır, sallar ve atar. *Zar Adam*'ın, verdiği ve uyguladığı bu kararı ile ilgili olarak yürüttüğu akıl, kişiliğinin bir çok yönünün, çoğunluk kuralı nedeniyle diğer ayırt edici nitelikleri tarafından kesin olarak bastırılmış olmasıdır. Oysa ki, *Zar Adam*, kendisini karar vermek zorunda hissettiği her durumda, kararı zara bırakmak suretiyle, bedensel ve ruhsal varlığının her bir parçasına varolma fırsatı tanıyordu.

Zar Adam, rastlantılarla birlikte gelen mutlak özgürlüğü ve olumsuzluğu kucaklayan varoluşsal bir kahraman mıydı, yoksa özgürlüklerinden vazgeçen, sorumluluklarından kaçan bir zavallı mıydı? *Zar Adam*, bu soruların yanıtını ve kendi kişiliği ile varoluşunun tahlilini psikologlara, psikoterapistlere bıraktığından olacak, verdiği her kritik, her sıra dışı karar ve bunu izleyen eylemi sonrasında, kendisinden açıklama isteyenlere, 'ben değil, zar karar verdi' diye yanıt veriyordu.

Yaşamının karar vermek ve verilen kararların sorumluluğunu bizzat üstlenmek olduğunu düşündüğümüzde, karar vermenin sorumluluğunu şansa, kadere, zara bırakan bir anlayışın, tipik bir *varoluşsal bozukluk* olduğunu söylemek, sanırım yanlış ve *Zar Adam* veya günlük yaşamımızda pek çok örneğini gördüğümüz *Zar Adamlara* haksızlık olmayacaktır.

*Luke Rhinehart'*ın bize takdim ettiği *Zar Adam'*ın ve yine yaşamın bizi buluşturduğu *Zar Adamların* şahsında *varoluşsal bozuklukla* tanıştık. Ya peki *varoluşsal suçluluk*! Onu da, eserlerinde çağımız insanının korkularını, yalnızlığını, kendine yabancılaşmasını ve çevresi ile olan iletişimsizliğini anlatan Çek asıllı Avusturyalı öykü ve roman yazarı *Franz Kafka*, ünlü eseri *Dava'* da anlatıyor.

Kafka'nın, bir sabah yatağında böcek olarak uyanan *Gregor Samsa'nın* öyküsünü anlattığı *Değişim* isimli öyküsünde olduğu gibi, hemen hemen bir çok yapıtında rastlanan değişim temeli üzerine kurulu olan *Dava* adlı romanının kahramanı banka memuru *Joseph K.* otuzuncu yaş gününü kutladığı günün sabahında hiç tanımadığı kişilerce uyandırılarak tutuklanır. Herhangi bir suçu olmamasına rağmen kendisini savunmak durumunda kalan *Joseph K.* hem yargılama süreci ve hem de yaşamı üzerindeki denetimini giderek yitirir. Hiç görmediği yargıçlar önünde suçunu itiraf etmesi istenen *Joseph K.* savunmasında suçsuz olduğunu tekrarlayıp durur. Suçsuzluğunu kanıtlamak için her yolu dener, hemen her kaynaktan yardım ve destek talep eder. Ama çabaları boşunadır. Girdiği bir katedralde karşılaştığı ve suçsuzluğunu anlatmaya çalıştığı rahip ona inanmaz ve bütün suçluların böyle konuştuğunu söyleyerek kendine dönmesini, kendisini ve yaşamını sorgulamasını, kendisiyle yüzleşmesini tavsiye eder. Gerçekte *Joseph K.* resmi bir mahkemenin, resmi mahkemede görevli

yargıçların karşısında değildir. Aksine bir iç mahkeme, daha doğrusu bir iç muhakeme ile yüz yüzedir. Suçu varoluşsaldır. Ama bunun ayırtında değildir. Bunun ayırtına vardığında, bununla yüzleşmekten kaçınmak için bir yol olup olmadığını sorar rahibe. Rahip, *Joseph K.* ya varoluşsal suçlulukla yüzleşmekten kaçınmanın mümkün olmadığını söyler. Söylediklerinin inandırıcı olmasını sağlamak için ona bir hikaye anlatır. Hikayenin kahramanı olan adam yasanın içine girebilmek için önüne geldiği kapıda karşılaştığı bekçiye yalvarır. Bekçi adamın yalvarmalarını umursamaz ve kapıdan içeriye izinsiz giremeyeceğini, ama izin de alamayacağını söyler adama. Belki de acıdığı için, içeriye izinsiz de girebileceğini anımsatarak adama yol gösterir. Ama içeride karşılaşacağı her kapıda bir bekçi bulunduğunu, bu bekçilerin kendisinden dahi daha güçlü olduğunu söyleyerek uyarır adamı. Bu uyarıdan etkilenen adam içeriye izinsiz girmeyi denemez ve bekler. Sabırla bekler. İçeriye girebilmek için günlerce, aylarca, yıllarca, hayatı boyunca bekler. Beklemekten bıkmamıştır, içeriye girebilmek için izin alma umudunu yitirmemiştir ama artık yaşlanmış, sağlığı bozulmuştur. Ölümüne yakın bekçiye merak içinde: *Yaşamı boyunca herkes yasaya ulaşmaya çalışır. O halde bugüne kadar neden hiç kimse içeriye girmeye çalışmadı?* diye sorar. Bekçi merak içindeki adama yanıt olarak der ki: *Bu kapıdan içeriye senden başka hiçbir kimse giremezdi, zira bu kapı sadece senin için vardı. Ama artık kapıyı kapatıyorum.* *Joseph K.* rahibin anlattığı hikayenin vermeyi amaçladığı mesajı, ana fikri anlamaz ve kapıdan içeriye girmek için başkalarından yardım aramaya ölünceye kadar devam eder.

Hem *Joseph K.* ve hem de rahibinin anlattığı hikayedeki adam suçludur. Sadece, yaşamını kendi ellerine almadığı, kendi yaşamını değil, başkalarının yaşamını yaşadığı, kendi kararlarını kendisi vermediği, yaşamı boyunca yapmak istediği şeyler için hep başkalarından izin almayı beklediği, hareket etmediği, kendisine tahsis edilmiş olan kapıdan içeriye girmediği için değil; kendisi ile hesaplaşmadığı, kendisini hiç sorgulamadığı, yaptığı hataların sorumluluğunu bizzat üstlenmeyip hep başkalarına yıktığı, bu hataların ayırtına vararak bunları kendisi için bir yol gösterici olarak görmediği, suçunu kabul etmediği, açılması için önünde yıllarca beklediği kapının, ancak suçunu itiraf etmesi durumunda açılacağını bilmediği için suçludur.

Ne demeli? Yaşamda örnekleri çok olan *Joseph K.lara* ve *Zar Adamlara* söylenmesi gerekeni *Sokrates* söylüyor: '*Sorgulanmamış bir hayat, hiç yaşanmamıştır.*'

Peki! *Joseph K.lar* ve *Zar Adamlar* için ne yapmak gerekir? Onu da "*Is There An Answer to Death/Ölüme Karşı Bir Yanıt Var mı*" isimli kitabında *P.Koestenbaum* yanıtlıyor ve diyor ki:

'Gözyaşlarınızı ölü gibi yaşayanlar için dökün.

Gözyaşlarınızı yaşarken ölenler için saklayın.'

Son bir söz, onu da '*Epik Tiyatro'nun* yani '*Diyalektik Tiyatro'nun* kurucusu Alman yazar, şair, tiyatro yönetmeni *Bertolt Brecht*, oportünist küçük burjuvalara ithaf ettiği '*Madem İyisin*' isimli şiirinde söylüyor;

anladık iyisin,

ama neye yarıyor iyiliğin.

seni kimse satın alamaz,

eve düşen yıldırım da

satın alınmaz

anladık dediğin dedik,

ama dediğin ne?

doğrusun, söylersin düşündüğünü,

ama düşündüğün ne?

yüreklisin,

kime karşı?

akıllısın,

yararı kime?

gözetmezsın kendi çıkarını,

*peki gözettiğin kimin ki?
dostluğuna diyecek yok ya,
dostların kimler?
şimdi bizi iyi dinle:
düşmanımızsın sen bizim
dikeceğiz seni bir duvarın dibine
ama madem bir sürü iyi yönün var
dikeceğiz seni iyi bir duvarın dibine
iyi tüfeklerden çıkan
iyi kurşunlarla vuracağız seni
sonra da gömeceğiz
iyi bir kürekle
iyi bir toprağa.*

Saygılarımla.

Av. V. Ahsen Coşar
Türkiye Barolar Birliği Başkanı